

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**AJINIYOZ NOMIDAGI
NUKUS DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI**

«TASDIQLAYMAN»
Nukus davlat pedagogika instituti
rektori v.v.b. **K.Kadirov**
» 2024-yil

**10.00.08 – Folklorshunoslik ixtisosligi bo‘yicha oliy ta’limdan keyingi ta’lim
institutiga kiruvchilar uchun mutaxassislik fanlaridan tayanch
doktoranturaga kirish imtihoni**

DASTURI

KIRISH

Mazkur dastur 10.00.08 – Folklorshunoslik ixtisosligi bo'yicha tayanch doktoranturaga kirish imtihoni uchun mo'ljallangan bo'lib, folklorshunoslik bo'yicha ilmiy izlanishlar, dolzarb muammolar, zamonaviy yo'nalishlar, nazariy ta'limotlarga oid bilim va ko'nikmalarni tekshirish va baholash uchun ishlab chiqilgan. Dastur O'zbekiston Respublikasi davlat ta'lim standarti, "Ta'lim to'g'risida"gi va "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi to'g'risida"gi qonunlari asosida va uning talablariga muvofiq tuzildi.

Dastur Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti Kengashisining 2024-yil ____-____dagi ____-sonli yig'ilishida muhokama qilinib, foydalanishga tavsiya etilgan.

Tuzuvchilar:

H.Allambergenov – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent (Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti)

S.Bekchanova – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent (Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti)

Taqrizchilar:

B.To'xliyev – filologiya fanlari doktori, professor (Toshkent davlat Sharqshunoslik universiteti).

K.Palimbetov – filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent. (O'zR FA Qoraqalpog'iston bo'limi Qoraqalpoq gumanitar fanlar ilmiy tadqiqot instituti)

KIRISH IMTIHONINING ASOSIY TALABLARI

10.00.08 – Folklorshunoslik mutaxassisligi bo'yicha tayanch doktoranturaga kirish imtihonida sohaga oid mavzular bo'yicha o'z fikr-mulohazalarini bayon qila olishi talab etiladi. Zotan xalq og'zaki ijodi namunalarining sinkretik san'at sifatida xalq ma'naviy hayotida muhim o'rin tutishini, unda o'zbek xalqining asrlar davomidagi ijtimoiy, maishiy, madaniy hayoti o'zining badiiy ifodasini topganini, xalqning o'z vatani uchun iftixor tuyg'usi aynan og'zaki ijod zaminida tashkil etishi ko'nikmalarining mavjudligi tadqiqotchini kelgusi ulkan marralar sari yetaklaydi.

Kirish imtihonini topshirayotgan talabgor quyidagi bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'lishi lozim:

- turkiy xalqlar folkloridagi ijtimoiy-siyosiy aloqalarining tarixiy ildizlari, islomgacha bo'lgan turkiy xalqlar og'zaki ijodi, turkiy xalqlar folklorining janrlar tarkibi, folklorning tur va janrlarga bo'linishi borasida ko'nikmaga;

- folklorda motiv va sujet, turkiy xalqlar og'zaki ijodining jahon xalqlari adabiyoti bilan mushtarakligi masalasi, turkiy xalqlar og'zaki ijodining o'ziga xos va mushtarak xususiyatlari, turk xalq folklorining qadimiy ildizlari, turk xalq ertak, afsona va rivoyatlarida mavzu rang-barangligi to'g'risida bilimga;

- tadqiqot mavzusini shakllantirish, mavzuga mos ilmiy tadqiqot metodini tanlay olish malakasiga;

- xalq og'zaki ijodi janrlari va ularning xususiyatlarini aniqlashi, janrlararo munosabat mezonlarini belgilashi, folklor va adabiyot munosabati haqida tushunchaga;

- o'zlashtirilgan nazariy bilimlari asosida folklorshunoslik sohasi ilmiy tadqiqida amalga oshirilgan ishlarni tanqidiy baholay olish ko'nikma va malakalariga ega bo'lishi lozim.

DASTURNING ASOSIY MAZMUNI

10.00.08 – Folklorshunoslik

Turkiy xalqlar folkloridagi ijtimoiy-siyosiy aloqalarining tarixiy ildizlari

Islomgacha bo'lgan turkiy xalqlar og'zaki ijodi. Turkiy xalqlar folklorining janrlar tarkibi. Turkiy xalqlar og'zaki ijodining jahon xalqlari adabiyoti bilan mushtarakligi masalasi. Turkiy xalqlar og'zaki ijodining o'ziga xos va mushtarak xususiyatlari.

Turkiy xalqlar folklori taraqqiyoti

Turk xalq folklorining qadimiy ildizlari. Turk xalq ertak, afsona va rivoyatlarida mavzu rang-barangligi. Turk folklorining boshqa turkiy xalqlar og'zaki ijodi namunalari bilan qiyosiy tahlili. Zamonaviy turk va turkiy xalqlar marosim folklori o'ziga xosligi. Qozoq folklori. Qozoq xalq dostonlari. „Qo'blandi botir“, „Er Targ'in“, „Qambar-botir“, „Qo'zi ko'rpeshe va Boyan suluv“, „Qiz Jibek“, „Isatay va Maxambet“ dostonlari sujetlari. Qozoq xalq ertaklari. Qirg'iz xalq og'zaki ijodi janrlar tarkibi. Turkman folklorining janrlar tarkibi

Folklorshunoslik nazariyasi va poetikasi

Folklorda motiv va sujet. Folklorning tur va janrlarga bo'linishi. Folklorshunoslik maktablari. Mifologik maktab nazariyasi. Fin folklorshunoslik maktabi. Migratsion maktab. Antropologik maktab. Tarixiy maktab. Ritual-mifologik maktab. Folklorshunoslik metodlari. Qiyosiy-tipologik metod. Kartografik metod. Strukturual tahlil metodi.

Turkiy xalqlar folklorining janriy xususiyatlari

Turkiy xalqlar folklorida ertak, afsona, rivoyat va latifa janri. Turkiy xalqlar folklorida maqol janri o'ziga xosligi. Qadimgi turkiy xalqlar adabiyotining janr xususiyatlari. Bilig, o'tluk, tabzug, sandrush, yig'i-yo'qlov, to'rtlik, tuyuq, alqish, qarg'aq, qoshug, yir, ko'g, sav janrlarining o'ziga xos belgilari. Folklor janrlarini o'qitishda mediata'lim resurslarini yaratishning ilmiy-metodik asoslari

Turkiy eposlar taraqqiyoti

„Qo'rqut ota kitobi“ va uning turkiy xalqlar og'zaki ijodida tutgan o'rni. „O'g'uznoma“ eposida turkiy xalqlar tarixining yoritilishi. „Manas“ eposida umumturkiy qahramonlik g'oyalari. Turkman xalq og'zaki ijodida „Go'ro'g'li“ turkumidagi dostonlar. Turkiy xalqlar eposlarida milliy qadriyatlar talqini

O'zbek va qoraqalpoq folklori tipologiyasi

O'zbek va qoraqalpoq folklorida naql janri. „Alpomish“ dostonining o'zbek va qoraqalpoq versiyalari. Qoraqalpoq folklori va boshqa turkiy xalqlar bilan qiyosiy tipologiyasi. Turkiy xalqlar og'zaki ijodida mifologiya. Turkiy xalqlar folklorida g'ayritabiiy timsollar. Turkiy xalqlar folklori va yozma manbalar munosabati.

Turkiy xalqlar folklori tadqiqotchilar nazarida

Turkiy xalqlar folklori xorijiy tadqiqotchilar nazarida: Viktor Jirmunskiy, Karl Rayxl. Sergey Tolstov, Gleb Pavlovich Snesev. Amanmurad Baymuradov va turkman folklorshunosligi. Abay va qozoq folklori. Sabit Muqanov, Seyit Qasqabasov, Auelbek Qongiratbaev va qozoq folklorshunosligi. Nizami Mammadov va turkiy xalqlar folklori. Aynur Oz Ozcan tadqiqotlarining turkiy folklorshunoslikdagi o'rni

O'zbek va qoraqalpoq folklorshunosligi darg'alari

Hodi Zaripov – o'zbek folklorshunosligi asoschisi. To'ra Mirzayev – ilk o'zbek folklorshunos akademigi sifatida. Qalli Ayimbetov, Qabil Maqsetov, Kenesbay

Allambergenovlarning qoraqalpoq folklorshunosligi rivojidadagi orni. Mamatqul Jo'rayev va o'zbek folklorshunosligi. Shomirza Turdimovning va o'zbek folklorshunosligi. Jabbor Eshonqulov – folklorshunos olim.

Folklor ma'naviy tarbiyaning poydevori. Xalq og'zaki ijodi so'z san'ati sifatida

Folklorning so'z san'atiga aloqasi va san'at inson tafakkur salohiyatining natijasi ekanligi o'rganiladi. Mahorat va fikriy kashfiyot san'atning muhim belgilaridan biri xususida so'z boradi. Xalq og'zaki ijodi namunalari mahorat, aqliy (fikriy) kashfiyot namunalarining badiiy ifodasi sifatida tahlil qilinadi.

Mif va uning badiiy talqinlari. Afsona, rivoyat, naqlarning badiiyati

Mif tushunchasi izohlanib, uning xalq og'zaki ijodi asarlari tarkibiga badiiy estetik holatda o'tish jarayoni o'rganiladi. Mifologik tafakkurning badiiy estetik tafakkurga o'tish bosqichlari afsona, rivoyat, naql, epos, ertak, qo'shiq misolida ochib beriladi. Afsona, rivoyat, naql atamaları haqida ma'lumot. Ularning umumiy va o'ziga xos jihatlari. Afsona va rivoyatlar tasnifi. Osmon yoritgichlari, tog', daraxt, suv, olov va hayvonlar bilan bog'liq afsona va rivoyatlar tahlil etiladi. To'maris va Shiroq rivoyatlari asosida Vatan mavzusi yoritiladi.

Mavsumiy va oilaviy marosim folklori namunalari va ularning badiiyati.

Mavsumiy marosim folklorida so'z magiyasining badiiy estetik sathga o'tishi va boshqa masalalar yoritiladi. Xalqona taqvimlar, Navro'z, shohmoylar, Sust xotin, Choy momo, loy tutish kabi marosimlarning verbal tizimi tahlil etiladi. Oilaviy marosim janrlari yor-yor, kelin salom, o'lan va boshqa namunalarning badiiyati, ma'no qatlamlari ko'rsatiladi. Ushbu marosim janrlarining obrazlar tizimi, she'riy tuzilishi ohang yo'llari tahlil etiladi, o'ziga xos jihatlari yoritiladi.

Xalq dostonlari

Doston janri haqida ma'lumot. Doston - xalq og'zaki ijodining sinkretik janri sifatida. Dostonda badiiy matn (nazm va nasr) va musiqaning o'zni. Xalq baxshilari, dostonchilik maktablari haqida ma'lumot. Xalq dostonlarining ijro an'anasiga ko'ra (Samarqand, Xorazm, Farg'ona) turlari. Dostonlarning tasnifi (qahramonlik, romanik, tarixiy, kitobiy, jangnoma dostonlari) haqida ma'lumot. Xalq dostonlarida turkumlik.

"Alpomish" va "Go'ro'g'li" dostonlari g'oyaviy-badiiy sathda o'rganiladi. Epos va etnos masalasi ko'rib chiqiladi. Dostonlardagi yetakchi qahramonlar genezisi tadrijiy bosqichlari yoritiladi. Asosiy motivlarning syujet ko'lamidagi o'zni o'rganiladi. Dostonlardagi epik qoliplar, an'anaviy she'riy takrorlarning badiiyati keng yoritib beriladi.

"Ravshan", "Qunduz va Yulduz", "Kuntug'mish", "Malika Ayyor", "Orzigul" kabi dostonlar poetikasi tahlili orqali romanik dostonlarga xos xususiyat va belgilari ochiladi. Romanik dostonlarning yetakchi motivlari, ularning qahramonlari, syujet tiplari, badiiy tasviriyy vositalari, g'oyaviy qatlamlari tahlil qilinadi.

"Layli va Majnun", "Farhod va Shirin", "Bahrom va Gulandon" kabi dostonlar asosida folklor – adabiyot, adabiyot – folklor tadrijiy o'tish bosqichlarini, bu dostonlarning xalq badiiy estetik tafakkuri rivojidadagi o'zni va xizmatlari ko'rsatiladi, folkloriy tafakkurning qonuniyatlari borasida so'z yuritiladi.

Xalq ertaklari

Ertak xalq og'zaki ijodining eng qadimiy ommaviy janrlaridan biri ekani. Ertak janrini anglatuvchi atamalar. Ertakda xalq hayoti, orzu-istaklari, psixologik dunyosining aks etishi. Xalq ertaklarining janr xususiyatlari. Ertaklarning mazmuniga ko'ra tasnifi.

A) Hayvonlar haqidagi ertaklar. Hayvonlar haqidagi ertaklar genezisi, ularning mifologik va mavsumiy marosimlar bilan aloqasi, badiiy ramz va timsollari haqida so'z boradi. "Susambil", "Tuxum bilan buyrak", "Qirq quloq", "Ovchi, ko'kcha va dono", "Bo'ri bilan

tulki” kabi ertaklar tahlili vositasida nazariy fikrlar dalillanadi.

B) Sehrli-fantastik ertaklar va ularning talqinlari, g‘oyaviy-badiiy xususiyatlari. Sehrli-fantastik ertaklar mag‘zidagi xalq falsafiy dunyoqarashi va uning badiiy talqinlari, ramz va timsollari ochiladi. “Kulsa gul, yig‘lasa dur”, “Ur, to‘qmoq”, “Ahmadlar”, “Gungula”, “Dunyoda yo‘q hunar” kabi ertaklar tahlili orqali sehrli-fantastik ertaklarning badiiyati, g‘oyaviy mazmuni ko‘rib chiqiladi.

V) Hayotiy-maishiy ertaklar. Hayotiy-maishiy ertaklarda ijtimoiy hayot muammolari ifodasi. Ularda do‘stlik, mardlik, zakiylik, insonparvarlik kabi shaxs fazilatlarining ulug‘lanishi. “Uch ko‘r va bir yigit”, “Egri va to‘g‘ri”, “Uch og‘ayni botirlar” kabi hayotiy-maishiy ertaklarning badiiy qimmat, g‘oyaviy ko‘lami yoritiladi. Hayotiy-maishiy ertaklarga xos syujet tiplari, yetakchi motivlar, asosiy qahramonlar o‘rganiladi.

Mehnat qo‘shiqlari va termalar

Mehnat qo‘shiqlarining folklor san‘atidagi o‘rni ochiladi. Qo‘shiqlarning mehnat turlariga ko‘ra farqlanishi, mehnat jarayoni va ibtidoda turli marosimlar bilan bog‘liq jihatlari ko‘rsatiladi. Mehnat qo‘shiqlari tarkibiga kirgan lirik xarakterdagi namunalar, xususan, “Yozi qo‘shiqlari” va boshqa misollar keng talqin etiladi. Terma janrining xalq epik ijodidagi o‘rni, mavzu doirasi, g‘oyaviy badiiy xususiyatlari ko‘rsatiladi. Xalq termalarining baxshi- shoirilar ijodidagi, epik asarlar ijro jarayonidagi vazifalari tahlil etiladi. An‘anaviy va individual termalar qiyosan o‘rganiladi.

Lirik qo‘shiqlarga xos xususiyatlar, ularning ijro o‘rni, ohang yo‘llari, an‘anaviy takrorlari, qo‘shiqlarda parallelizm, vazn, qofiya, badiiy til masalalari, mavzu turlari o‘rganiladi. Lirik qo‘shiqlarda ramz va timsollarning vazifalari ko‘rsatiladi. Qo‘shiqlarning janr xususiyatlari, asosiy xossalari o‘rganiladi, ularning inson qalb kechinmalari tarjimoni ekanligi ta‘kidlanadi.

Bolalar folklori va ularning talqinlari, badiiy xususiyatlari

Bolalar folklori xalq og‘zaki ijodining muhim tarkibiy qismi sifatida. Bolalar ertaklari va qo‘shiqlari misolida xalqning qadimiy dunyoqarashlari, marosimlari izining badiiy ko‘rinishda saqlanib kelayotgani va so‘z san‘atining o‘ziga xos muhim bosqichi sifatida namoyon bo‘lishi tahlil etiladi. Bolalar qo‘shiqlarining tasnifi, o‘yin va qo‘shiq hamda boshqa masalalar batafsil yoritiladi.

Xalq maqollari va topishmoqlar

Paremiologiya haqida ma‘lumot. Maqol va uning janr xususiyatlari. Maqollarning badiiyati, obrazlilik, o‘z va ko‘chma ma‘nolari. Xalq maqollarining tasnifi, semantik ko‘lami, ularning boshqa parameologik janrlardan farqli jihatlari, janriy xususiyatlari ko‘rsatiladi. Topishmoqlarda narsa va hodisalarning obrazlar vositasida yashirinib kelishi, ularning til imkoniyatlarini ochuvchi, inson aqlini charxlovchi o‘ziga xos janr ekanligi yoritiladi.

Topishmoq – paremik janr sifatida. Topishmoqlarning ma‘rifiy, estetik va tarbiyaviy ahamiyati. Topishmoqlarning janr xususiyatlari. Topishmoq poetikasi (timsollar olami, syujet va kompozitsion jihatlari). Topishmoq va chiston, muammo, tarix. An‘anaviy topishmoqlarda xalq hayotining aks etishi. Topishmoqlarning badiiy xususiyatlari.

Latifalar, lof, askiya

Latifa xalq og‘zaki ijodining keng tarqalgan kichik nasriy janri sifatida. Latifalarning janr xususiyatlari va badiiy qatlam ma‘nolari ochiladi. Ularning kompozitsion jihati, til xususiyatlari, zamonaviy latifalarning ijtimoiy mazmuni yoritiladi. Nasriddin Afandi obrazining genezisi va unga yondash Ovul Patta, Jiyron Chechan kabi qahramonlar bilan bog‘liq jihatlari ko‘rsatiladi.

Loflardagi mubolag‘a san‘atining o‘rni va badiiy vazifalari tahlil etiladi. Loflar – askiyaga yaqin turuvchi janr sifatida. Mubolag‘a va uning turlari haqida ma‘lumot.

Askiya san'atining noyob folklor janri ekanligi, o'ziga xos belgilari. Askiya o'zbek xalqining milliy merosi sifatida . Askiyaning payrov, gulmisiz, o'xshatdim va boshqa turlari. So'z o'yinlarining askiyadagi ahamiyati. Askiyachilar haqida ma'lumot. Askiyachi ijodida omonim so'zlardan foydalanish mahorati. Askiyalarning turlari, askiyachilari haqida ma'lumotlar beriladi.

Tomosha san'ati

Xalq dramasi haqida ma'lumot. Xalq dramasi janr xususiyatlari. Tomosha san'atining o'zbek teatr tarixi ibtidosida turishi, tomoshalarning xalq bayram sayllari va marosimlari bilan genetik bog'liq jihatlari, kompozitsion ixchamlik, syujetning tez rivojlanishi. Dramada satira va yumorning o'rni, ahamiyati. Xalq dramasi askiya va lof janrlarining belgilari. Satira va yumor haqida ma'lumot. Xalq dramalari badiiyati.

Xalq og'zaki ijodi fani asoslari bo'yicha xulosa va yakuniy mulohazalar.

DOKTORANTURAGA KIRUVCHILARNING BILIMINI BAHOLASH MEZONI

№	Doktoranturaga kiruvchining bilim darajasi	Ball
1	Nazariy jihatdan chuqur bilimga ega bo'lib, mustaqil mushohada yuritib, masalaning mohiyatini tushinib, bu haqda chuqur tasavvurga ega, ilmiy jihatdan asoslagan, qo'shimcha manbalardan foydalangan	17-20
2	Berilgan masala haqida mustaqil mushohada yuritgan, uning mohiyatini tushunib, u haqda tasavvurga ega bo'lgan, masalaning o'zi bilan cheklanib, qo'shimcha manba va adabiyotlardan foydalana olmagan	14-16
3	Masalaning mohiyatini tushunib, u haqda tasavvurga ega bo'lgan, savolga qisman javob bera olgan, qo'shimcha adabiyotlardan foydalana olmagan	11-13
4	Berilgan masala haqida aniq tasavvurga ega bo'lmagan, savolga qisman javob yozgan, manbaalarda bor ma'lumotlarni to'liq keltirmagan	0-10

Kirish imtihonining test sinovi shaklida o'tkazish tartibi va baholash mezonlari

Kirish imtihoni ko'p variantli test sinovi shaklida o'tkazilsa har bir variant 100 ta yoki 50 ta test savollaridan iborat bo'ladi. Test sinovini baholash 100 ballik tizim asosida amalga oshiriladi.

Talabgorlar bilim darajasini belgilashda 100 ta savoldan iborat test sinovi o'tkazilganda:

- test sinovida 86-100 oralig'ida to'g'ri javobni topgan talabgorlarga mos xolda 86-100 ball qo'yiladi.
- test sinovida 71-85 oralig'ida to'g'ri javobni topgan talabgorlarga mos xolda 71-85 ball qo'yiladi.
- test sinovida 55-70 oralig'ida to'g'ri javobni topgan talabgorlarga mos xolda 55-70 ball qo'yiladi.
- test sinovida 55 tadan kam to'g'ri javobni topgan (55 baldan kam ball yig'gan) talabgorlar sinovdan o'tmagan hisoblanadi.

Talabgorlar bilim darajasini belgilashda 30 ta savoldan iborat test sinovi o'tkazilganda:

- test sinovida 26-30 oralig'ida to'g'ri javobni topgan talabgorlarga mos holda 86-100 ball qo'yiladi.
- test sinovida 22-25 oralig'ida to'g'ri javobni topgan talabgorlarga mos holda 71-85 ball qo'yiladi.
- test sinovida 17-21 oralig'ida to'g'ri javobni topgan talabgorlarga mos holda 55-70 ball qo'yiladi.
- test sinovida 17 tadan kam to'g'ri javobni topgan (55 baldan kam ball yig'gan) talabgorlar sinovidan o'tmagan hisoblanadi.

Kirish imtihoni bo'yicha umumiy o'zlashtirish ko'rsatkichi 0 dan 100 balgacha baholanadi (86-100 ball – a'lo, 71-85 ball – yaxshi, 55-70 ball – qoniqarli, 0-54 ball – qoniqarsiz)

ESLATMA: Doktoranturaga kirish imtihonlari jarayonida qo'yilgan bahodan norozi bo'lgan talabgorlar yakuniy baholar e'lon qilingan kundan e'tiboran 24 soat muddat ichida appelyatsiya komissiyasiga murojaat qilishga haqli. Doktoranturaga kirish imtihonlari komissiyasi va talabgor o'rtasida baholash ballari bo'yicha yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar maxsus appelyatsiya komissiyasi tomonidan ko'rib chiqiladi hamda imtixon raisi bilan kelishilgan holda xulosa qilinadi.

Kirish imtihonining yozma ish shaklida o'tkazish tartibi va baholash mezonlari

Doktoranturaga kirish sinovlari O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 22-maydagi 304-son Qarori bilan tasdiqlangan «Oliy o'quv yurtidan keyingi ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi qaroriga muvofiq tashkil qilinadi.

Doktoranturaga kirish sinovi umumiy ballari quyidagilardan tashkil topadi:

Doktoranturaga kirishda tanlagan mutaxassislik bo'yicha bilim darajasini belgilovchi maxsus fanlardan sinov o'tkaziladi (baholash 100 ballik mezonda tashkil etadi);

Kirish sinovlari faoliyatiga quyidagilar kiradi: doktorantning ilmiy-nazariy, ma'naviy-ma'rifiy va amaliy tayyorgarligini baholash, biologiya mutaxassisligi bo'yicha malaka berish masalasini hal etish, oliy o'quv yurtida mutaxassislar tayyorlashni takomillashtirish borasida takliflar kiritish.

Kirish sinovlari ishlarini baholash 100 ballik tizim asosida amalga oshiriladi.

86-100 ball (jami ballning 86-100%) fanni mukammal o'zlashtirgan, variantda ko'rsatilgan savollarga so'z va iboralardan foydalanib, nazariy jihatdan asoslagan, chuqur va ilmiy-tahliliy tarzda yoritilgan talabgorlarga qo'yiladi. Shuningdek, bunda talabgorning mustaqil ko'nikmalari va qo'shimcha manbalardan foydalanganligi ham hisobga olinadi.

71-85 ball (jami ballning 71-85%) fanni o'zlashtirgan, variantda ko'rsatilgan savollarga so'z va iboralardan foydalanib javob bermagan, lekin faqat savolning o'zi bilan cheklanib, tavsiya etilgan darslik va qo'llanmalarda berilgan fikrlardan ijodiy foydalana olgan, qo'shimcha adabiyotlardan foydalana olmagan talabgorlarga qo'yiladi.

56-70 ball (jami ballning 56-70%) fanni qisman o'zlashtirgan, qo'yilgan savollarga qisman javob bera olgan, qo'shimcha adabiyotlardan foydalana olmagan talabgorlarga qo'yiladi.

55% dan kam ball savollarni yoritishda so'z va iboralarga qoniqarli javob bermagan, variantdagi savollarga javoblarini to'liq yoritilgan olmagan, ilmiy jihatdan asoslamagan talabgorlarga qo'yiladi.

Barcha doktorantlar mutaxassislik bo'yicha kiruvchilarni mutaxassislik fanlardan reytinglarini aniqlashda, baholash mezonlari quyidagi tartibda amalga oshiriladi:

- sinov bilet asosida yozma ish shaklida o'tkaziladi;
- har bir biletga 5 (beshta) dan savol kiritiladi;
- har bir bilet Davlat standartlari bo'yicha magistrantlar tayyorlash dasturiga kiritilgan mutaxassislik fanlarni asosiy tushunchalaridan tashkil topadi;
- biletga kiritilgan har bir savol 25 (jami 100) ballik sistemada baholanadi.

4. TAVSIYA ETILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

Folklorshunoslik

1. Абдурахмонов А. Туркий халқлар оғзаки ижоди (Энг қадимдан исломгача бўлган давр). Самарқанд, 2006.
2. Мирзаев Т. ва бошқалар. Ўзбек халқ оғзаки ижоди хрестоматияси. – Тошкент: Алоқачи, 2008.
3. Жўраев М., Эшонқулов Ж. Фолклоршуносликка кириш. – Тошкент: Баркамол файз медиа, 2017.
4. Жўраев М. Фольклоршунослик асослари. (Ўқув қўлланма) – Тошкент, 2008.
5. Жўраев М., Нарзикулова М. Миф, фольклор ва адабиёт. (Илмий-оммабоп нашр) – Тошкент: Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2006.
6. Жаббор Эшонкул. Фольклор: образ ва талкин. – Қарши: Насаф, 1999.
7. Турдимов Ш. Гўрўғли достонининг генезиси ва тадрижий босқичлари. – Тошкент: Фан, 2011.
8. Турдимов Ш. Этнос ва эпос. – Тошкент: O‘zbekiston, 2012.
9. Эшонқулов Ж. Эпик тафаккур тадрижи. – Тошкент: Фан, 2006.
10. Эшонқулов Ж. Ўзбек фольклорида туш ва унинг бадиий талқини. – Тошкент: Фан, 2012.
11. Рахмонов Н., Жўраев М., Турдимов Ш., Эшонқулов Ж., Тилавов А., Алламбергенов Ҳ. Туркий ёзма ёдгорликлар ва фольклор» (қадимги даврлардан XIII асргача бўлган туркий ёзма манбалар асосида). Монография. – Тошкент: Тафаккур қаноти, 2020.
12. Саримсоқов Б. Ўзбек маросим фольклори. – Тошкент: Фан, 1986.
13. Имомов К. Ўзбек халқ насри поэтикаси. – Тошкент: Фан, 2008. – Б. 223.
14. Мадаев О. Ўзбек халқ оғзаки ижоди. – Тошкент: Мумтоз сўз, 2013.
15. Жўраева М. Ўзбек фолклорида топишмоқ (монография). – Тошкент: Фан, 2012.
16. Шомаксудов Ш., Шораҳмедов Ш. Ҳикматнома. – Тошкент, 1990. – Б. 20-21.
17. Бекчанова С. O‘zbek – qoraqalpoq folklorida naql janri. (Монография) – Тошкент: Yosh avlod matbaa, 2021.
18. Алламбергенова Н. Алпомиш достонининг ўзбек ва қорақалпоқ версиялари қиёси. (Монография) – Тошкент: Yosh avlod matbaa, 2021.
19. Алламбергенов Ҳ. Ғайритабиий тимсоллар – бадиий тафаккур маҳсули. (Монография) – Тошкент: Yosh avlod matbaa, 2022.
20. Aynur Oz Ozcan. Kadınlarla ilgili ozbek atasozleri.
21. Жирмунский В.М. Тюркский героический эпос. Ленинград: Наука, 1974
22. Сергей Толстов. Қадимий Хоразм цивилизациясини излаб. – Тошкент: Янги аср авлоди, 2014.
23. Баймырадов А. Туркмен фольклор прозасынын тарыхы эволюциясы. – Ашхабад: Ылым, 1982. – Б. 153-157.
24. Баротзода Ф. Притча о Мудром Лукмане – образец художественной прозы// Учёные Записки. Худжандского госуниверситет. – Худжанд, 2018, – №1(54) 2018. – С. 92-95.
25. Каскабасов С. Казахская сказочная проза. – Алмата: Наука, 1990. – С. 158-159.
26. Қасқабасов С. Қазақтың халық прозасы. – Алматы: Ғылым, 1981. – Б. 272.
27. Мақсетов Қ.М., Тажимуратов Ә. Қарақалпақ фольклоры. – Нөкис: Қарақалпақстан, 1979. – 360 б.
28. Надршина Ф.А. Башкирская народная сказочная проза: Автореф. дис. ... докт. филол. наук. – Уфа, 1998. – С. 50.
29. Назершина Ф. Халык хатере. – Уфа.: Башкортстан китап нашрияты, 1986. – Б.

129-133.

30. Пропп В.Я. Фольклор и действительность. – Москва, 1976. – С. 38.
31. Танаев Т. Эпикалык жанрлар. 2-китеп. – Ош, 1999. – Б. 78-80.
32. Köprülü M.F. Edebiyat Araştırmaları. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara-1986. – S. 366–371.
33. Alptekin A.B. Halk Hikayelerinin Motif Yapısı. 2.Baskı. Akçağ Yayınları, Ankara – 2002. – S.42.
34. Kasap I. Halk Hikayeleri Üzerine. // Hece. Türk Öykücülüğü Özel Sayısı. Sayı:4. 2000. – S.127.
35. Қоңыратбаев Ә. Қазақ фольклорының тарихы. Алматы, 1991.
36. Әбілқасымов К, Тамаев А. Қазақ фольклористикасы. Алматы. «Білім». 2007.
37. Құнанбаев А. Өлеңдер жинағы. I-II том. Алматы, 2005.

10.00.08 – Folklorshunoslik ixtisosligi bo'yicha oliy ta'limdan keyingi ta'lim institutiga kiruvchilar uchun mutaxassislik fanlaridan tayanch doktoranturaga kirish imtihoni savollari

1. Folklorshunoslik maktablari. Mifologik maktab nazariyasi.
2. Fin folklorshunoslik maktabi. Migratsion maktab.
3. Antropologik maktab. Tarixiy maktab. Ritual-mifologik maktab.
4. Folklorshunoslik metodlari. Qiyosiy-tipologik metod.
5. Kartografik metod. Strukturual tahlil metodi.
6. O'zbek va qoraqalpoq folklorida naql janri
7. „Alpomish“ dostonining o'zbek va qoraqalpoq versiyalari
8. Turkiy xalqlar og'zaki ijodida mifologiya.
9. Turkiy xalqlar folklorida g'ayritabiiy timsollar
10. Turkiy xalqlar folklori va yozma manbalar munosabati.
11. Qoraqalpoq folklori va boshqa turkiy xalqlar bilan qiyosiy tipologiyasi.
12. Qozoq folklori. Qozoq xalq dostonlari. „Qo'blandi botir“, „Er Targ'in“, „Qambar-botir“, „Qo'zi ko'rpeshe va Boyan suluv“, „Qiz Jibek“, „Isatay va Maxambet“ dostonlari sujetlari.
13. Qozoq xalq ertaklari.
14. Qirg'iz xalq og'zaki ijodi janrlar tarkibi
15. Turkman folklorining janrlar tarkibi
16. Folklor janrlarini o'qitishda mediata'lim resurslarini yaratishning ilmiy-metodik asoslari
17. Turk folklorining boshqa turkiy xalqlar og'zaki ijodi namunalari bilan qiyosiy tahlili
18. Zamonaviy turk va turkiy xalqlar marosim folklori o'ziga xosligi
19. Turkiy xalqlar folklorida maqol janri o'ziga xosligi.
20. Folklorshunoslik maktablari
21. Folklorshunoslik metodlari
22. „Qo'rquq ota kitobi“ va uning turkiy xalqlar og'zaki ijodida tutgan o'rni
23. „O'g'uznoma“ eposida turkiy xalqlar tarixining yoritilishi.
24. „Manas“ eposida umumturkiy qahramonlik g'oyalari
25. To'g'aloq Mo'lda – qirg'iz xalq qo'shiqlari ijrochisi.
26. Turkman xalq og'zaki ijodida „Go'ro'g'li“ turkumidagi dostonlar. „Layli va Majnun“, „Yusuf va Zulayho“, „Shohsanam va G'arib“, „Zuhro va Tohir“ dostonlari.
27. Qadimgi turkiy xalqlar adabiyotining janr xususiyatlari. Bilig, o'tluk, tabzug', sandrush, yig'i-yo'qlov janrlarining o'ziga xos belgilari.
28. Qadimgi turkiy xalqlar adabiyotining janr xususiyatlari. To'rtlik, tuyuq, alqish, qarg'aq, qoshug', yir, ko'g, sav janrlarining o'ziga xos belgilari.
29. Abay va qozoq folklori.
30. Sabit Muqanov, Seyit Qasqabasov, Auelbek Qongiratbaev va qozoq folklorshunosligi.
31. Nizami Mammadov va turkiy xalqlar folklori
32. Mamatqul Jo'rayev va o'zbek folklorshunosligi

33. Shomirza Turdimovning va o‘zbek folklorshunosligi
34. Jabbor Eshonqulov – folklorshunos olim.
35. Aynur Oz Ozcan tadqiqotlarining turkiy folklorshunoslikdagi o‘rni
36. Turkiy xalqlar eposlarida milliy qadriyatlar talqini
37. „Turkiy yozma yodgorliklar va folklor“ (qadimgi davrlardan XIII asrgacha bo‘lgan turkiy yozma manbalar asosida) monografiyasi tahlili.
38. Jabbor Eshonqulning „Folklor: obraz va talqin“ kitobi tahlili.
39. Sergey Tolstovning „Qadimiy Xorazm sivilizatsiyasini izlab“ kitobi tahlili.
40. Bahodir Sarimsoqovning „O‘zbek marosim folklori“ kitobi tahlili.
41. Folklor janrlarini o‘qitishda mediata’lim resurslarini yaratishning ilmiy-metodik asoslari.
42. To‘ra Mirzayevning „Hodi Zarif suhbatlari“ kitobi tahlili.
43. Turkiy xalqlar folklori xorijiy tadqiqotchilar nazarida: Karl Rayxl, Gleb Pavlovich Snesarevlar.
44. Viktor Jirmunskiy – turkiy xalqlar folklori tadqiqotchisi.
45. Mif va uning badiiy talqinlari.
46. Afsonalarning badiiyati.
47. Rivoyatlarning badiiyati.
48. Naqlarning badiiyati.
49. Afsona, rivoyat, naqlarning umumiy va o‘ziga xos jihatlari.
50. Afsona va rivoyatlar tasnifi
51. Osmon yoritgichlari, tog‘, daraxt, suv, olov va hayvonlar bilan bog‘liq afsona va rivoyatlar tahlili.
52. Mavsumiy va oilaviy marosim folklori badiiyati.
53. Mavsumiy marosim folklorida so‘z magiyasi.
54. Xalqona taqvimlar, Navro‘z, shohmoylar marosimlari tahlili.
55. Sust xotin, Choy momo, Loy tutish marosimlari tahlili.
56. Oilaviy marosim janrlari. Yor-yorlarning badiiyati, ma’no qatlamlari, obrazlar tizimi, she’riy tuzilishi, ohang yo‘llari va o‘ziga xos jihatlari.
57. Kelin salomlarning badiiyati, ma’no qatlamlari, obrazlar tizimi, she’riy tuzilishi, ohang yo‘llari va o‘ziga xos jihatlari.
58. Qahramonlik va romanik dostonlarning g‘oyaviy-badiiy xususiyatlari
59. Xalq baxshilari, dostonchilik maktablari.
60. Xalq dostonlarining ijro an’anasiga ko‘ra turlari.
61. Xalq dostonlarida turkumlilik.
62. “Alpomish” va “Go‘ro‘g‘li” dostonlaridagi yetakchi qahramonlar genezisi.
63. “Alpomish” va “Go‘ro‘g‘li” dostonlaridagi epik qoliplar, an’anaviy she’riy takrorlar badiiyati.

64. “Ravshan”, “Kuntug‘mish”, “Malika Ayyor” dostonlari poetikasi, romanik dostonlarga xos xususiyat va belgilari.
65. Romanik dostonlarning yetakchi motivlari, qahramonlari, sujet tiplari, badiiy tasviriy vositalari, g‘oyaviy qatlamlari tahlili.
66. Ertakda xalq hayoti, orzu-istaklari, psixologik dunyosi.
67. Hayvonlar haqidagi ertaklar genezisi, ularning mifologik va mavsumiy marosimlar bilan aloqasi, badiiy ramz va timsollari
68. Sehrli-fantastik ertaklar va ularning talqinlari, xususiyatlari.
69. Sehrli-fantastik ertaklarda ramz va timsollar.
70. Hayotiy-maishiy ertaklarda ijtimoiy hayot muammolari ifodasi.
71. Hayotiy-maishiy ertaklarga xos sujet tiplari, yetakchi motivlar, asosiy qahramonlar.
72. Terma janrining xalq epik ijodidagi o‘rni, mavzu doirasi, g‘oyaviy-badiiy xususiyatlari.
73. Bolalar folklori – xalq og‘zaki ijodining muhim tarkibiy qismi sifatida.
74. Lirik qo‘shiqlarga xos xususiyatlar, ularning ijro o‘rni, ohang yo‘llari, an’anaviy takrorlari.
75. Lirik qo‘shiqlarda parallelizm, vazn, qofiya, badiiy til masalalari.
76. Maqol va uning janr xususiyatlari.
77. Maqollarning badiiyati, obrazlilik, o‘z va ko‘chma ma’nolari.
78. Xalq maqollarining tasnifi, semantik ko‘lami, ularning boshqa paremiologik janrlardan farqli jihatlari, janriy xususiyatlari.
79. Topishmoqlarning janr xususiyatlari. Topishmoq poetikasi (timsollar olami, sujet va kompozitsion jihatlari).
80. Askiyaning payrov, gulmisiz, o‘xshatdim va boshqa turlari.
81. So‘z o‘yinlarining askiyadagi ahamiyati. Askiyachilar haqida ma’lumot.
82. Askiyachi ijodida omonim so‘zlardan foydalanish mahorati.
83. Latifa xalq og‘zaki ijodining keng tarqalgan kichik nasriy janri sifatida.
84. Latifalarning janr xususiyatlari va badiiy qatlam ma’nolari.
85. Latifalar kompozitsiyasi, til xususiyatlari, zamonaviy latifalarning ijtimoiy mazmuni.
86. Nasriddin Afandi obrazining genezisi va unga yondosh qahramonlar bilan bog‘liq jihatlari.
87. Loflardagi mubolag‘a san’atining o‘rni va badiiy vazifalari.
88. Mif, afsona, rivoyatlarning janr xususiyatlari
89. Baxshilik san’ati, dostonchilik maktablari
90. Folklor va badiiy adabiyot munosabatlari. Folklorizm tushunchasi.

91. Xalq og‘zaki ijodida matn an‘anasi. Epik janrlarda adabiy-badiiy qoliplar va an‘anaviy tasvir vositalari.
92. Xalq ertaklarini o‘rgangan folklorshunos olimlar faoliyati.
93. Mahmud Koshg‘ariyning “Devon-u lug‘atit turk” asaridagi folklor materiallari.
94. Hodi Zarif hayoti va ijodiy faoliyati.
95. Xalq og‘zaki ijodi xalq qadriyatlarining tarkibiy qismi sifatida.
96. Jangavor ot obrazining tarixiy asoslari va badiiy talqini.
97. “Dada Qo‘rqut kitobi” va “Alpomish” dostoni.
98. Ertaklarda qo‘shaloqlashtirish usuli.
99. Parallelizm – o‘zbek xalq qo‘shiqlarining tarkibiy qismi sifatida.
100. To‘ra Mirzayev va Mamatqul Jo‘rayevlarning o‘zbek folklorshunosligiga qo‘shgan hissasi.